

УНИВЕРЗИТЕТУ „ДЖОН НЕЗБИТ“
ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА)

На основу одлуке Сената Универзитета од 21.07.2016. године, пошто смо проучили урађену
ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ под називом:
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

„УЛОГА САСЛУШАЊА У ПРАВНОМ ПРОЦЕСУ“

кандидата: Александра Благојевић подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Кандидат Александара Благојевић рођена је 18.7.1980. године у Београду, Србија и Држављанин је Републике Србије. Завршила је Земунску гимназију 1999. и Правни факултет Универзитета у Београду, 2007. Године. Положила Правосудни испит 2010. године. Поред основног академског правног образовања, завршила је Школу страних језика - Chelsea, (2003 – 2008)., European Computer Driving License – ECDL, 2007. године, семинар у Привредној комори Србије о извршном поступку, 2008. године и семинар ОЕБС -а - Вештина заступања и испитивање сведока у поступцима за ратне злочине и друга тешка кривична дела, 2010. године.

Од децембара 2007. до априла 2010. године почетно правничко искуство стицала је, као адвокатски приправник, у реномираној адвокатској канцеларији Симеуновић, Иконовић – Исаиловић, а од 2010. године је самостални адвокат и правни заступник више компанија у Републици Србији.

Од децембара 2000. године до априла 2010. године била је водитељ представника за заступање и посредовање у осигурању (IV позиција каријере), а од новембра 2007. до фебруара 2008. године и власник Агенције за заступање и посредовање у осигурању – Александра Даниловић Предузетник са положеном Лиценцом Народне банке Србије за заступање и посредовање у осигурању, 2006. године.

Говори Енглески језик (*Upper – Intermediate*) и служи се литературом на том језику, а познаје и Немачки језик, на средњем нивоу са способношћу коришћења литературе на овом језику.

У досадашњем научном раду објавила је више научних радова и учествовала на међународним конференцијама са прихваћеним радовима у целини, и то:

1. Миодраг Гордић, Виолета Рашковић Таловић, **Благојевић Александра**, Предраг Гордић, *Моделовање као метода прогнозирања савременог система безбедности*, Зборник радова са тематских научних конференција водећег националног значаја „Наука и будућност“ - „Улога прогностичких истраживања у развоју савременог друштва“ и „Улога футурологије у истраживању будућности савремених држава“, (уредници: Термиз Џевад и

Шуваковић Урош), Међународно удружење методолога друштвених наука, Београд, 2016. стр. 275-304, УДК 351.86:303.444 (303.725), ИСБН 978-86-920023-0-4, COBISS.SR-ID 224002316.

2. **Благојевић Александра**, *Језички основи термина и појмова у праву*, Мегатренд ревија, Vol. 12, No 1, 2015, стр. 221-235, УДК 340.113, ISSN 18203159, COBIS.SR-ID 116780812.

3. **Благојевић Алекасандра**, Бојан Петровић, *Корупција у правосуђу*, Зборник радова са II тематског међународног научног скупа „Право и изазови XXI вијека, I том, (уредник Мирко Кулић), Брчко : Европски универзитет Брчко Дистрикт, 2014 (Бања Лука : Markos design&print studio).- 366 strana : графички приказ, табеле; 25 cm, стр. 152-168, UDK 343.352:347.97/.99, ISSN 978-99955-806-0-5, COBISS.SR-ID 4184600.

4. Ного Срето, **Благојевић Александра**, *Независност судске гране власти и право на правично суђење*, зборник радова са међународног тематског научног скупа, Удружење правника Републике Српске и Правни факултет, Бања Лука, 2012.

5. Даниловић Неђо, **Благојевић Александра**, *Економска криза и ограничења људских права припадника система безбедности*, Зборник радова са међународне тематске научне конференције „Заштита људских права и слобода у време економске кризе“ (ур. Срето Ного), Удружење за међународно кривично право (*International Criminal Law Association*): Intermex, Тара, 08-12. јуни, (Београд : DIS Public). – 488 страна, Београд, 2011, стр. 312-327, ISSN 978-86-83437-73-3, COBISS.SR – ID 139841548.

Одслушала је и положила све предмете на студијском програму трогодишњих докторских академских студија за право, јавну управу и безбедност са просечном оценом 10.00 и испунила све предиспитне обавезе, према законом прописаним стандардима за трећи степен студија.

Урадила је докторску дисертацију под насловом: „**УЛОГА САСЛУШАЊА У ПРАВНОМ ПРОЦЕСУ**“, обима 324 стране, 430.333 карактера, 1.846 параграфа, 76.538 речи у складу са стандардима за израду докторских дисертација.

Дисертација је прошла тест провере на софтверском програму за утврђивање аутентичности текста који је показао да је текст дисертације аутентично и оригинално дело кандидата подобно за јавну одбрану.

2. Проблем, предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области)

1.1. Проблем истраживања у докторској дисертацији

Према оцени кандидата, два су битна принципа у основи савременог демократског уређења државе и права: истина и праведност. Њихово постизање је условљено доследном одговорном применом правне процедуре у којој битну улогу инструмента – извора сазнања има саслушање. Стога је *основни друштвено – правни истраживачки проблем* у овој докторској дисертацији постављен у облику питања:

1. Који су битни друштвени разлози за саслушање;

2. Како схватити друштвену појаву саслушања;
3. Кога саслушавати;
4. Ко да саслушава;
5. Друштвени однос у саслушању.

Научни значај проблема истраживања изложеног у овој докторској дисертацији произлази из значаја теме, проблема и предмета истраживања, као и из карактеристика самог истраживања.

Одговори на постављена питања у проблему истраживања су веома значајни, посебно из разлога што у савременим правним државама основни проблем лежи у томе што у њима власти настоје да регулишу све, па нема скоро ниједног детаља живота који не може бити предмет тужбе, а тиме и саслушања субјеката тужбе у правном процесу. Све што је у правном процесу предмет тужбе (схваћене у најширем смислу), све што је могуће да буде предмет казне, мора бити и могући предмет одбране – дакле предмет саслушања могућег субјекта коме прети казна.

Према оцени кандидата у сваком правном систему саслушање представља важно доказно средство (доказ) које је од значаја за предмет спора. Битно својство савремених држава јесте да је саслушање у правном процесу уређено уставом, законским и другим прописима. Како саслушање као доказно средство утиче на законитост правног процеса и на заштиту људи у правном процесу, што је трајни предмет правних наука, задовољена су два кључна критеријума на основу којих се оцењује значај проблема истраживања: његова распрострањеност и општост, као и његов фактички значај, па тиме и научни значај.

О улози саслушања у правном процесу, из теоријско-метоодолошког угла, није било целовитих научних расправа чији резултати би били синтетизовано саопштени у научним монографијама, магистарским радовима и докторским дисертацијама.

У научној и стручној литературу углавном је спорадично дотицано питање саслушања као доказног средства у судском поступку пред управним, парничним и кривичним судовима и то из угла дескрипције и описа законских норми које регулишу саслушање странака, по овлашћењу и одговорности са тежиштем на саслушању тужиоца, туженог, судије и судског већа, сведока, вештака и осталих субјеката у правном процесу.

Тако на простору Републике Србије одбрањене су само две докторске дисертације, једна на тему: „Сведок и његов исказ у кривичном поступку“, кандидата мр Дер Шерегел Едит, одбрањена на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитета Привредна академија у Новом Саду, 2012. године и друга са сличном темом: „Сведок и његов исказ као доказ у кривичном поступку“, кандидата мр Ејупа Сахити, одбрањена на правном факултету, Универзитета у Приштини, 1990. године.

1.2. Предмет докторске дисертације

Полазећи од великог значаја које има саслушање у правном процесу, основни предмет истраживања у овој докторској дисертацији јесте, управо, УЛОГА САСЛУШАЊА У ПРАВНОМ ПРОЦЕСУ, првенствено у оквирима нашег права.

Теоријско одређење предмета истраживања у првом реду подразумевало је дефинисање категоријалних појмова који су у директној вези са предметом докторске

дисертације, као што су: правни процес, саслушање и правни однос.

Да би овако дефинисани предмет истраживања кандидат могао научно истражити, било је неопходно предмет рашчлани на неколико логичних структуралних чинилаца, а пре свега на: (1) методолошки оквир истраживања; (2) језичке основе термина и појмова у вези са саслушањем у праву, са тежиштем на појму и значају, језичком тумачењу права, народним, научним и стручним појмовима у процесу саслушања као што су: слушање, исказ, обраћање, порука и општење; (3) правну норму као одредбу значења термина и појмова у друштвеној комуникацији; (4) правну комуникацију у правном процесу, са тежиштем на правној комуникацији у кривичном, парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку; (5) усмено обраћање (саслушање) као почетак сваког правног процеса са акцентом на информативном, распаравном, молбеном и жалбеном саслушању, и (6) на ауторе исказа у саслушању по овлашћењу и одговорности (тужилац, тужени, окривљени, судија, сведоци, вештаци, итд).

Све су то значајна теоријско правна и методолошка питања на која је у овој докторској дисертацији кандидат са успехом изналазио адекватне одговоре, чиме је ова дисертација попримила изразити теоријско-методолошки карактер.

С обзиром да је предмет истраживања претежно теоријско-методолошког карактера, у *временском погледу* он је обухватао период од 2000. године до данас са тежиштем на саслушању у правном процесу које се примењује од усвајања нових процесних закона у кривичном, парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку.

Просторно, предмет истраживања обихватао је саслушање у правном процесу на територији Републике Србије, са нужним компарацијама саслушања у правним процесима у континенталом европском типу и адверзијалном типу судских поступака.

Дисциплинарно, предмет истраживања припада пољу друштвено-хуманистичких наука, научној области правних наука, ужим научним областим кривичноправних, грађанскоправних и управноправних наука, тежишно научних дисциплина кривичног и кривично процесног права, грађанског и грађанско процесног, парничног и извршног права, стварног, породичног и наследног права, као и управног и управног процесног права.

1.3. Циљеви (научни и друштвени) докторске дисертације

Према мишљењу Комисије за оцену докторске дисертације, проблем и предмет истраживања веома су значајни како за друштвене односе и друштвену комуникацију, тако и за право и остваривање права. Из тога је произашао научни и друштвени циљ ове дисертације.

а) Научни циљ дисертације био је *deskрипција, класификација и типологизација* саслушања у разним сферама друштвеног и правног живота и *научно објашњење* улоге и функција саслушања у друштвеном „правном процесу“.

б) Друштвени циљ дисертације био је да на основу научног сазнања понуди могућа унапређења саслушања у законодавној и правној пракси.

2. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању (Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

Хипотетички оквир у овој докторској дисертацији чиниле су једна општа (генерална) хипотеза и шест посебне хипотезе истраживања.

Генерална хипотеза истраживања гласила је: „Саслушање је основна, битна примена правног поступка у прибављању потребних података“.

Из генералне хипотезе истраживања изведене су следеће посебне хипотезе:

1) У разним друштвима и разним правним системима постоје разна схватања и разна нормативно третирана саслушања у правном процесу.

2) Ако су језичке основе појмова и термина које се користе у правном процесу различите у односу на остале области друштвеног живота, онда су и језички основи термина и појмова који се користе у саслушању, специфични за правни процес.

3) Иако постоји јасна разлика између традиционалног и осталих облика језика, ипак књижевни и службени, а тиме и правни језик црпе своје порекло и снагу из традиционалног језика који у поступку саслушања има посебан значај.

4) У разним правним поступцима (кривичном, парничном, ванпарничном, извршном, управном, итд.) и у разним етапама остваривања правног процеса, саслушање има разне улоге и функције, разне форме, редоследе и садржине, али ипак у основи задржава стабилну основну структуру којом се изражава кључна улогу саслушања као процесне радње и доказног средства у правним поступцима.

5) Саслушање у правном процесу је сложен и вишедимензионалан појам који се односи се на целину правног процеса и представља саставни део теорије кривичног, грађанског, управног и међународног права, као и специјалних правних и других наука, попут правне психологије, судске медицине, социологије, педагогије, криминалистике, логике, методологије, методике и других наука и научних дисциплина.

6) У правном процесу разликују се искази аутора у саслушању по овлашћењу и одговорности, почев од исказа тужилаца и туженог, преко исказа судије, па до исказа сведока и вештака у судском поступку.

С обзиром на то да су кључни извори података и обавештења о саслушању у правном процесу одговарајући писани документи, то су индикатори посебних хипотеза истраживања били писани искази одговарајућег садржаја. Сагласно томе, **генерални индикатори истраживања** у овој докторској дисертацији били су писани искази настали у току саслушања или писани искази о саслушању, и то:

1. Писани искази о саслушању у правном процесу дати у енциклопедијама и лексикографским речницима.

2. Писани искази о саслушању у научној и стручној правној литератури.

3. Писани искази о саслушању у правним прописима (кривичним, парничним, ванпарничном и управним) и

4. Писани искази о саслушању у документима насталим у правној пракси.

4. Кратак опис садржаја

Дисертација у садржајном погледу има резиме, абстракт, уводна разматрања, шест глава, закључна разматрања и списак коришћене литературе.

У првој глави дисертације дат је потпунији методолошки оквир истраживања с тежиштем на формулацији проблема истраживања, одређењу предмета, циљева, хипотеза и начина истраживања, те научне и друштвене оправданости израде докторске дисертације, којим је успостављена научна заснованост докторске дисертације.

У другој глави докторске дисертације понуђени су теоријски прихватљиви језички основи термина и појмова у вези са саслушањем у праву са тежиштем на појму и значају језика, језичком тумачењу права, народним, научним и стручним појмовима у процесу саслушања као што су: појам и термин слушање, исказ, обраћање, порука и општења, који су у овој дисертацију научно коректно дефинисани са наглашавањем разлика између ових категоријалних појмова, што по оцени Комисије представља значајан допринос теоријској заснованости основних категоријалних појмова у правној теорији посвећеној саслушању у правном процесу.

Трећа глава докторске дисертације обухвата правну норму као одредбу значења термина и појмова у правној и друштвеној комуникацији. У овој глави дисертације, кандидаткиња је на научно аргументован начин извршила дескрипцију општења у правном процесу регулисаног правним (прописаним) нормама, затим општења регулисаног језиком правне науке и струке, општења регулисаног књижевним и говорним језиком, и општења регулисаног традиционалним и локалним језицима.

Четврта, тежишна глава докторске дисертације обухвата комуникацију у правном процесу са тежиштем на детаљнијој дескрипцији и класификацији са елементима научног објашњења правне комуникације у кривичном, парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку.

У петој глави докторске дисертације, начињен је значајан напор да се теоријски разграниче облици усменог обраћања (саслушања) којим почиње сваки правни процес. У овом делу дисертације, кандидаткиња је на веома прихватљив и научно коректан начин дефинисала шта се у правном процесу подразумева под информативним саслушањем, а шта под расправним (доказним), молбеним и жалбеним саслушањем, уз аргументовано разграничење ових појмова, што представља оригиналан допринос кандидата правној теорији, на основу које ће се у судским поступцима лакше разликовати ове врсте саслушања у правном процесу.

Шеста глава докторске дисертације обухвата ауторе исказа у саслушању по овлашћењу и одговорности, почев од исказа тужиоца и туженог, преко исказа судије и судског већа, па до исказа вештака.

Седма глава докторске дисертације обухвата закључна разматрања са синтетичким резултатима истраживања по главама докторске дисертације и препоруке за даља истраживања предметне теме дисертације.

5. Остварени резултати и научни допринос *(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)*

Остварени резултати у докторској дисертацију потврдили су оправданост постављања четири нивоа научних циљева у дисертацији, који су према оцени Комисије у потпуности достигнути.

Научни допринос резултата истраживања је евидентан по оригиналности предмета истраживања, чиме ова дисертација отклања празнину у правној теорији и друштвеној пракси и даје ново научно сазнање као основу за усавршавање правне праксе у делу који се односи на саслушање у правном процесу.

Научни допринос резултата истраживања у докторској дисертацији видљив је и у покушају кандидаткиње да на оригиналан начин понуди теоријски прихватљиве дефиниције основних категоријалних појмова у вези са саслушањем у праву, као што су дефиниције појмова и термина: слушање, исказ, обраћање, порука и општење који су у овој дисертацију научно коректно дефинисани са научним објашњењем разлика између ових појмова, што по оцени Комисије представља значајан допринос теоријској заснованости основних категоријалних појмова у правној теорији посвећеној саслушању у правном процесу.

Одређени научни допринос, кандидаткиња је дала и у делу резултата истраживања посвећених општењу у правном процесу регулисаном правним (прописаним) нормама, као и у општењу регулисаном језиком правне науке и струке, те општењу регулисаном књижевним и говорним језиком и општењу регулисаног традиционалним и локалним језицима, што по оцени Комисије представља оригинални приступ у проучавању и систематизацији постојеће теоријске грађе о правној норми као одредби значења термина и појмова у правној и друштвеној комуникацији.

Према оцени Комисије, посебан научни допринос докторске дисертације евидентан је у теоријској разради комуникације уопште и научном објашњењу правне комуникације у области саслушања у кривичном, парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку. Овакав приступ кандидаткиње представља први озбиљнији покушај сагледавања саслушања као важног доказног средства и доказне радње у целини правног процеса.

Значајан научни допринос начињен је и у делу резултата истраживања посвећених теоријском разграничењу облика усменог обраћања (саслушања) којим почиње сваки правни процес. Према оцени Комисије, кандидаткиња је на научно прихватљив начин начинила појмовну разлику између информативног разговора и информативног саслушања, између информативног, доказног, расправног, молбеног и жалбеног саслушања, чиме је дала скроман допринос правној теорији и пракси у области саслушања у судским поступцима.

Мањи научни допринос кандидаткиња је дала и у делу резултата истраживања посвећених ауторима исказа у саслушању по овлашћењу и одговорности, почев од исказа тужиоца и туженог, окривљеног, судије и судског већа, до вештака.

Генерално посматрано, научни допринос резултата истраживања у овој докторској дисертацији огледа се у успостављању новог научног сазнања и обогаћивању постојећег сазнања у области саслушања као доказне процесне радње у кривичном, парничном,

ванпарничном, извршном и управном поступку, као и у успостављању научне основе за развој правне праксе саслушања у судским поступцима (кривичном, парничном, ванпарничном и управном).

Истовремено, научни допринос резултата истраживања у докторској дисертацији налази свој основ у провери и усавршавању метода и техника истраживања, те процедура израде и примене инструмената истраживања и избору најадекватнијих методичко теоријских поступака у истраживању предметне теме докторске дисертације.

У погледу **друштвеног доприноса**, резултати истраживања у дисертацији допринеће потпунијем сагледавању и уједначавању судске праксе саслушања у кривичном, парничном, ванпарничном, извршном и управном поступку.

6. Закључак *(Навести да је докторска дисертација урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)*

6.1. Теоријско-емпиријски материјал презентован у докторској дисертацији кандидата потврдио је сву сложеност истраживања саслушања у правном процесу. Предмет дисертације је мултидисциплинаран и припада пољу друштвено-хуманистичких наука, научној области правних наука, ужих научних области кривичноправних, грађанскоправних и управноправних наука, тежишно научних дисциплина кривичног и кривично процесног права, грађанског и грађанско процесног права, парничног и извршног права, стварног, породичног и наследног права, као и управног и управно процесног права.

6.2. Докторска дисертација под називом: „*Саслушање у правном процесу*“ кандидата Александре Благојевић урађена је у складу са одлуком о одобравању израде дисертације. Кандидат је тему обрадио на 324 стране текста, при чему 320 страна чине излагања о проблему и предмету истраживања.

6.3. Тема докторске дисертације је актуелна и биће актуелна све док постоји правне државе и судских поступака, јер саслушање суштински представља значајну процесну радњу и двајно оказно средство у свим правним поступцима – кривичном, парничном, ванпарничном, извршном, управном и међународном поступку. Теоријска разрада предмета докторске дисертације захтевала је прожимање битних теоријских ставова и искустава актуелне праксе и њихово смислено и аргументовано исказивање као сазнајне, научно и практично применљиве целине.

6.4. Дисертација је писана коректним језиком науке, јединственим и јасним стилем уз мање тешкоће које су неизбежно везане за мултидисциплинарне научне радове и за младе научне истраживаче који тек улазе у процес озбиљнијих научних истраживања.

6.5. Одабрана литература и извори научне грађе су примерени потребама рада како по квалитету садржаја, тако и по обиму. Коришћени извори дали су довољну основу за битна научна закључивања о проблему и предмету истраживања, као и за доказивање постављених хипотеза. Изворе и литературу кандидаткиња је правилно и вешто користила, што се види из чињенице да је постављене хипотезе ваљано конфирмирала.

6.6. Комисија за оцену докторске дисертације је закључила да је докторска дисертација под називом „*Саслушање у правном процесу*“ оригинално и самостално научно дело кандидаткиње Александре Благојевић и да садржи наведене научне

доприносе. Отуда, Комисија за оцену докторске дисертације предлаже наставно-научном већу Правног факултета, Универзитета „Џон Незбит“ у Београду да донесе следећу,

ОДЛУКУ

- 1) Констатује се да је приложена докторска дисертација подобна за јавну одбрану.
- 2) Кандидаткиња Александра Благојевић ће обавити јавну одбрану докторске дисертације пред компетентном комисијом коју одреди Научно-наставно веће Правног факултета, по прописаној академској процедури.

Место и датум:
06. септембра 2016. године

Чланови Комисије за оцену подобности
кандидата и теме докторске
дисертације/уметничког пројекта

1. Проф. др Саша Кнежевић, ПФ, УНИ

2. Проф. др Мирко Кулић, ПФ, УПА НС

3. Проф. др Срето Ного, ПФ У“ЏН“
